صورت عهدنامه دولتین ایران و روس که در قریه ترکمانچای منعقد شد

بسم الله الرحمن الرحیم

اعلیحضرت پادشاه اعظم والاجاه امپراطور اکرم شوکت دستگاه
مالک بالاستقلال کل ممالک روسیه و اعلیحضرت کیوان رفعت
خورشید رایت خسرو نامدار پادشاه اعظم بالاقتدار ممالک ایران
چون هر دو علی السویه السلام و تمنای صادقانه دارند که بنوایب و مکاره
جنگی که بالکلیه منافی سلیقه والای ایشان است نهایتی قرار داده و بنیادی
قدیم حسن مجاورت و مودت را مابین این دو دولت بواسطه
صلحی که متضمن دوام باشد و بواعث خلاف و نفاق
آینده را دور کند در بنای مستحکم استقرار دهند لهذا برای تقدیم این کار
خجسته آثار اعلیحضرت امپراطوری ممالک روسیه جناب ایوان
پسکویچ جنرال ادیوتانت خود جنرال انفانتری سردار عساکر جداگانه قفقاز
و ناظم امورات ملکیه گرجستان و ولایتهای قفقاز و حاجی ترخان
و در یابخانه بحر خزر صاحب حمایل الکساندر نوسکی مقدس
مرصع بالماس و آنای مقدس مرتبه اول مرصع بالماس و ولادیمر
مقدس مرتبه اول و گیورگی مرتبه دوم و صاحب دو شمشیر
افتخاری که عالم مرسوم بالماس شجاعت و دیگری مرصع بالماس

و صاحب حمایلات جاریه مرتبه اولین عقاب سیاه پروسیه
و حمایل دولت عثمانی و نشانهای دیگر و جناب الکسندر اوبرسکوف
دیستویتلنی استاتسکی سوتنیک قامرگر از امپراطوری و صاحب حمایلات
مقدسه مرتبه ثالث ولادیمیر مرتبه ثانی استانیسلاوی الغوناهای و سکیمی
و اعلیحضرت پادشاه ممالک ایران نواب مستطاب والاشاهزاده جمیل
العنوان نایب السلطنه عباس میرزا را وکلای مختار خود تعیین کرده و این
بزرگان که در ترکمانچای مجتمع شده و اختیارنامهای خود را مبادله که
موافق قاعده و شایسته دیدند فصول آتیه را تعیین و قرارداد کردند
فصل اول بعد الیوم مابین اعلیحضرت امپراطور کل ممالک روسیه

و اعلیحضرت

و اعلیحضرت پادشاه ممالک ایران و ولیعهدان و اخلاف و ممالک
و رعایای ایشان مصالحه و مودت و وفاق کامل الی الابد واقع خواهد
بود فصل دویم چون نزاع و جدالی که فیمابین عهدکنندگان رفیع الارکان
واقع شده و امروز بسعادت منقطع گردید عهود و شروطی را که
بموجب عهدنامه گلستان بر ذمت ایشان لازم بود موقوف و متروک
میدانست لهذا اعلیحضرت امپراطور کل ممالک روسیه و اعلیحضرت
پادشاه ممالک ایران چنین لایق دیدند که بجای عهدنامه مزبور گلستان
عهدنامه دیگر با این شروط و عهود قرار دهند که مابین دولت روس
و ایران هر چه بیشتر موجب استقرار و انتظام روابط آتیه صلح و مودت

کهد **فصل سیم** اعلیحضرت پادشاه ممالک ایران از جانب خود و از جانب
ولیعهد ایران و جانشینان به دولت روسیه واگذار میکند تمامی الکای نخجوان
و ایروان را خواه این طرف رود ارس باشد و یا آن طرف و نظر
باین تفویض اعلیحضرت پادشاه ممالک ایران تعهد میکند که بعد از امضای
این عهدنامه در مدت شش ماه همه دفتر و دستور العملهای متعلق
باداره این دو ولایت مذکوره به تصرف امرای روسیه بدهد

فصل چهارم دولتین علیتین متعاهدتین عهد و پیمان میکنند که برای
سرحد دو مملکت بدین موجب خط سرحد وضع نمایند از نقطه
سرحد ممالک عثمانیه که از خط مستقیم بقله کوه آغری کوچک اقربست

ابتدا کرده این خط تا بقله آن کوه کشیده میشود و از آنجا تا بسر چشمه رودخانه
مشهور بقراسوی پایین که از سراشیب آغری کوچک جاری است
فرود آمده بمتابعت مجرای این رودخانه تا بالتقای آن برودخانه
ارس در مقابل شرور ممتد میشود چون خط باینجا رسید
بمتابعت مجرای ارس تا بقلعه عباس آباد می آید و در دور تعمیرات
واقعیه خارجه آن که در کنار راست ارس واقع است نصف قطری
بقدر نیم فرسخ و عبارت از سه ورس و نیم روسی است
رسم میشود و این نصف قطر در همه اطراف امتداد
میباید همه اراضی و عرصه که در این نصف قطر محاط

و محدود می شود بالانفراد متعلق بروسیه خواهد بود از تاریخ
امروز در مدت چهار ماه باصحت و درستی کامل معین و مشخص
خواهد شد و بعد از آن از جائیکه طرف شرقی این خط قطعه متصل
بارس میشود خط سرحد شروع و متابعت مجرای ارس میکند
تا بمعبر یدی بلوک و از آنجا که ایران بلطف مجرای ارس
هشت لو میساید تا بفاصله و مسافت سه فرسخ که عبارت است
از بیست و یک ورس روس بعد از وصول باین نقطه خط سرحد
باستقامت از صحرای مغان میگذرد تا بمجرای رودخانه بالهارود
بمحلی که در سه فرسخی واقع است که عبارت است از بیست و یک ورس

بالها

پائین تر از ملتقای دو رودخانه کوچک موسوم بادینه بازار و ساری قمیش
و از آنجا این خط بکنار چپ بالهارود تا ملتقای رودخانهای مذکوره ادینه بازار و ساری
قمیش صعود کرده بلطف کنار راست رودخانه ادینه بازار شرقی
تا منبع رودخانه و از آنجا تا باوج بلندیهای جکیر امتداد می یابد
بنوعی که جمله آبهائیکه جاری بحر خزر میشود متعلق بروسیه خواهد بود
و همه آبهائیکه سراشیب و مجرای آنها بجانب ایران است
تعلق بایران خواهد داشت چون سرحد دو مملکت اینجا بواسطه قلل جبال
تعیین میشود لهذا قرار داده شد که پشتهای این کوهها بسمت
بحر خزر است بروسیه و طرف دیگر بایران متعلق شود از قله

بلندیهای چکمز خط سرحد با قله کمر قوزی متابعت کوههای سبه

ده خاکش را از محال ارشی منفصل میکند چه جمیع قلل جبال از جانبین

مجرای میاه را فرق میدهند لهذا از اینجا خط سرحد

همین قسم تعیین میکند دره فوق در باب سالف واقعه باین

منبع ادره بازار و قلل چکیر گفته شد بعد از این خط سرحد از قله

کمر قوزی بلندیهای کوههای محال رونه را از محال ارشی فرق

میدهند متابعت میکند تا بسرحد محال زو گلیج همواره از طریق

همان ضابطه در باب مجری میاه معین شد محال رونه

بغیر از آن حصه ده در سمت مخالف قلل جبال مزکور واقع است

از این قسمت حصه روسیه خواهد بود از ابتدای سرحد محال زو گلیج خط

سرحد با بین حد دولت بقلل جبال کوپه داغ و سلسله کوههای

عظیمه که از زو گلیج میگذرد و متابعت میکند تا منبع شمال رودخانه

موسوم باستاساپوسه بملاحظه همان ضابطه در باب مجری میاه

و از اینجا خط سرحد متابعت مجرای این رودخانه خواهد کرد تا بنقطه

دنه ان بچرجر و خط سرحد بود این متصرفات روسیه و ایران را

از هم فرق خواهد داد و تعیین خواهد نمود **فصل پنجم** اعلیحضرت

پادشاه ممالک ایران ای ثبات دوستی خالصانه و نسبت باعلیحضرت

امپراطور کل ممالک روسیه داده باین فصل از خود دار عوض

اخلاف و ولیعهدان سریر سلطنت ایران تمامی الکاء و اراضی و جزایری
که میانه خط حدود معینه در فصل مزبور فوق و قلل برفدار کوه قفقاز
و دریای خزر است و کذا جمیع قبایل سیاره و خانه نشین که در آن
اراضی و ولایت مزبوره هستند واضحاً و علناً الی الابد مخصوص و متعلق
بدولت روسیه میدانند **فصل ششم** علیحضرت پادشاه
ممالک ایران تلافی مصارف کثیره که دولت روسیه را
برای جنگ واقعه بین الدولتین اتفاق افتاده و همچنین تلافی
ضررها و خسارتهائی که بهمان جهت برعایای دولت روسیه
رسیده تعهد میکند که بواسطه دادن مبلغی وجه نقد آنها را اصلاح

نماید

نماید و مبلغ این وجه بین الدولتین بده کرور تومان رایج قرار
گرفت که عبارت از بیست میلیون منات سفید روسی و چگونگی
و موعد و رهاین وصول این وجه در قرارداد علیحده که همان قدر
قوت و اعتبار خواهد داشت که گویا لفظ بلفظ در این عهدنامه مصرحه
الحال مندرج است معین خواهد شد **فصل هفتم** چون علیحضرت پادشاه
ممالک ایران شایسته و لایق دانسته همایون فرزند خود شاهزاده
عباس میرزا را ولیعهد و وارث تخت فیروزی بخت خود تعیین
نموده است علیحضرت امپراطور کل ممالک روسیه برای اینکه
از میلهای حسنه و تمناهای صادقانه خود که در مزید استحکام

این ولیعهدی والا با علیحضرت پادشاه ممالک ایران را
واضح و شاهدی لایح بوده تعهد میکند که از این روز بعد شخص وجود
نواب مستطاب والا شاهزاده عباس میرزا را ولیعهد و وارث
برگزیده تاج و تخت ایران شناخته از تاریخ جلوس بتخت
شاهی الشان بالاستحقاق این مملکت داند فصل هشتم
سفاین تجارتی روس بدستور سابق استحقاق خواهند داشت
که بازادی بر دریای خزر و بطول سواحل آن سیر کرده ببنادری
آن فرود آیند و در حالت شکست کشتی در ایران اعانت
و امداد خواهند یافت و همچنین کشتیهای تجارتی ایران را استحقاق

خواهد بود

خواهد بود که بطریق سابق در بحر خزر سیر کرده بسواحل روس آمد و شد
نمایند و در آن سواحل در حالت شکست کشتی همان نسبت
استعانت و امداد خواهند یافت در باب سفاین حربیه و علمهای
عسکریه روسیه دارند چون از قدیم بالانفراد استحقاق داشتند
که در بحر خزر سیر نمایند لهذا همین حق مخصوص کما فی السابق
امروز با اطمینان با ایشان واگذار می شود بنحوی که غیر از دولت روسیه
هیچ دولت دیگر نمیتواند در بحر خزر کشتی جنگی داشته باشد
فصل نهم چون منظور خاطر اعلیحضرت پادشاه ممالک ایران
این است که بهر وجه عهدی را که باین میمنت و سعادت

مابین ایشان متقرر گشته مستحکم نمایند لهذا قرار داده میشود
و سفرا و وکلا و کارگزارانیکه از جانبین بدولتین علیتین تعیین میشوند
خواه برای انجام خدمتهای اتفاقیه یا برای اقامت دائمی بدربار
مرتبه و موافق شأن و لیاقت علیتین و بملاحظه مصلحتیکه باعث اتحاد
ایشان گشته بعد دخول ولایت مورد اعزاز و احترام شوند
و در این باب دستورالعمل مخصوص و تشریفاتی قرار داده خواهند
کرد که از طرفین محفوظ و مرعی گردد **فصل دهم** چون اعلیحضرت
امپراطور کل ممالک روسیه و اعلیحضرت پادشاه ممالک ایران
استقرار و افزایش روابط تجارت را مابین دولتین مانند

ی

کی از حسن فواید ملاحظه نموده بنابر آنکه باید مصالحه حاصل شود
لهذا قرار داده شده در تمامی اوضاع و احوال متعلقه بحمایت تجارت
و امنیت تبعه دولتین را که بنوعی منتظم مرابطه کامله باشد معین
و منتظم و در معاهده جداگانه که باین عهدنامه ملحق و مابین
وکلای مختار جانبین مقرر و مانند جزء متمم او مرعی و محفوظ میشود
مضبوط و محفوظ دارند اعلیحضرت پادشاه ممالک ایران برای دولت
روس کمافی السابق اختیار را مرعی میدارد که در هر جا مصلحت
دولت اقتضا کند قونسولها و حامیان تجارت تعیین نماید و تعهد
میکند که این قونسولها و حامیان تجارت و هر یک را که از ده نفر

اتباع خواهند داشت فراخور رتبه ایشان شخص حمایت و احترامات
و امتیازات سائره اعلیحضرت امپراطور کل ممالک روسیه از جانب
خود وعده میکنند درباره قونسولها و حامیان تجارت
اعلیحضرت پادشاه ممالک ایران بهمین وجه مساوات کامله مرعی
دارند و در حالتی که از جانب دولت ایران نسبت بیکی از قونسولها
و حامیان تجارت روسیه شکایتی محقق شود وکیل یا کارگزار
دولت روسیه در دربار اعلیحضرت پادشاه ایران موقوف
خواهد بود و این حامیان و قونسولها بلا واسطه در تحت
حکم او خواهند شد او را از شغل خود بی دخل داشته بهر که

لایق داند اداره امر مزبور را بر سپاهی عاریه رجوع خواهد کرد
فصل نهم همه مطالبات و ادعاهای تبعه جانبین که بسبب جنگ
بتاخیر افتاده بعد از انعقاد مصالحه موافق عدالت باتمام خواهد
رسید و مطالباتیکه رعایای جانبین از یکدیگر یا از خزانه داشته باشند
بتعجیل و تکمیل وصول پذیر خواهد شد فصل دهم دولتین علیتین متعاهدتین
بالاشتراک در منفعت تبعه جانبین قرار داد میکنند که برای
آنهائیکه ما بین خود باستحقاق واحد در دو جانب رود ارس
املاک دارند موعدی سه ساله معین نمایند تا بآزادی
در بیع یا معاوضه آنها قدرت داشته باشند لیکن اعلیحضرت

امپراطور کل ممالک روسیه از منفعت این قرار داده بهره آن
مستفاد که باو متعلق بود الکای ارمنیه سردار سابق اروان حسین خان
و برادر او حسن خان و حاکم سابق نخجوان کریمخان را استثنی مینماید

فصل سیزدهم همه اسرای جنگ دولتین خواه در مدت جنگ
آخر شده باشد یا قبل از آن و همچنین تبعهٔ طرفین که باسیری
افتاده باشند از هر مدت که باشند ممکن لغایت چهار ماه
باید مسترد شوند و بعد از آنکه جیره و سایر تدارکات لازمه
بانها داده شد بعباس آباد فرستاده میشود تا آنکه بدست مباشرین
جانبین که در آنجا مامور گردیده تدارک فرستادن ایشان بولایت

خود خواهند

خود خواهند نمود تسلیم شوند دولتین علیتین متعاهدتین درباب
همه اسرای جنگ و تبعهٔ روس و ایران که باسیری افتاده و بعلت
دوری مکانها مانده و در آنجا بجا اند و یا بعلت اوضاع و اسباب
دیگر در مدت معینه مسترد نشده باشند همان قرار داده و اقرار میکنند
و هر دو دولت هر وقت کمال اختیار بحد و نهایت خواهند
داشت که آنها را مطالبه کنند و تعهد میکنند که هر وقت اسیر
خود بدولت عرض نماید یا ایشان را مطالبه کنند
از جانبین مسترد سازند **فصل چهاردهم** دولتین علیتین متعاهدتین
جلای وطن کنندگان و فراریان که قبل از جنگ یا در مدت

آن تبعهٔ همایون جانبین گذشته باشد مطالبه نکنند و لیکن برای

منع نتایج مضرت جانبین که از مکاتبات و علایق خفیه بعضی از این

فراریان با همه ولایتیان یا اتباع قدیم ایشان حاصل میتواند

شد دولت ایران تعهد میکند که در حضور و توقف اشخاص سابقه الحال

یا بعد از این باسمه یاد شخص خواهد شد از متصرفات خود که

مابین ارس و رودخانه موسوم بچهریق و دریاچه ارومی و رودخانه

ارومی و رودخانه مشهور بجغتو و قزل اوزن تا التقای آن بدریای

خزر واقع است رخصت ندهد اعلیحضرت امپراطور کل ممالک

روسیه از جانب خود همچنین وعده میکند که فراریان ایران را

در ولایت

در ولایت قراباغ و نخجوان و کذالک در آن حصه ولایت

ایروان که در کنار راست رودخانه ارس واقع است اذن

توطن و سکنی ندهد لیکن معلوم است که این شرط معمول و مجری

نبوده و نخواهد بود مگر در باب اشخاصی که صاحب مناصب حکمیه یا امتیاز

و شأن دیگر باشند مانند خوانین و بیگها و ملاهای بزرگ که صورت

رفتار و اغوا و مخابرات و مکاتبات خفیه ایشان در باره هموطنان

و اتباع و زیر دستان قدیم خود موجب تنوع رسوخ و تاثیر با اختلال

وافر تواند شد در خصوص رعایای عامه مملکتین مابین دولتین

قرار داده شد که رعایای جانبین که از مملکتی بمملکت دیگر گذشته

باشند بعد از این نکنند با ایشان و مرخص خواهند بود که در هر جائیکه
این دولت که این رعایا تحت حکومت و اختیار او گذشته باشند
مناسب داند اقامت و سکنی دهد **فصل پانزدهم** اعلیحضرت
پادشاه ممالک ایران بنیت حسنه که در آرام و آسایش را
بممالک خود باز آرد و موجبات مکاره را که الحال بسبب این جنگ
و خصومت برای اهالی مملکت رو آورده و نتیجة الانعقاد این عهدنامه که
بتغییر دولتی تمام بهمت انجام می‌پذیرد و از ایشان دور کند و بهمه
رعایا و ارباب مناصب آذربایجان عفو کامل و شامل مرحمت
میفرماید و هیچیک از ایشان بدون استثنای مراتب و طبقات

بجرم

بجرم غرضها و عملها و رفتارهای ایشان که در مدت جنگ یا در
اوقات تصرف چند وقت قشون روسیه از ایشان ناشی
شده نباید معاقب شوند و ازار نچشند و نیز از امروز یک ساله مهلت
بایشان مرحمت میشود که با کوچ و عیال خود از مملکت ایران
بمملکت روس انتقال نمایند و اموال و اشیاء خود را نقل
و بیع کنند بدون اینکه دولت یا حکام ولایت اندک ممانعت
کنند یا از اموال و اشیاء منقوله یا مبیعه ایشان حقی و وجهی
اخذ نمایند و در باب املاک ایشان یک ساله موعد مقرر میشود
که در آن مدت بیع یا برحسب خواهش خود بنا گذاری در باب

آنها نمایند و از این عفو و بخشش مستثنی می‌شوند کسانیکه در این مدت
یکسال بسبب بعضی تقصیرها و گناههای عظیم مستلزم سیاست
دیوانخانه‌اند بموجب عقوبت بگیرند فصل شانزدهم بعد از امضای این عهدنامه
و مصالحه فی الفور وکلای مختار جانبین اهتمام خواهند داشت
در همه جا دستورالعملها و حکمهای لازمه بفرستند تا بلاتأخیر خصومت را
ترک نمایند این عهدنامه مصالحه در دو نسخه بیک مضمون ترتیب
یافته است و بدستخط وکلای مختار جانبین رسیده بمهر ایشان
ممهور و مابین ایشان مبادله شده است از جانب اعلیحضرت
کل ممالک روسیه و اعلیحضرت پادشاه ممالک ایران مصدق

و ممضی

و ممضی و تصدیق نامجات که بدستخط مخصوص ایشان مزین خواهد
بود در مدت چهار ماه یا زودتر اگر ممکن باشد مابین وکلای مختار ایشان
مبادله خواهد شد تحریراً در قریه ترکمانچای بتاریخ دهم شهر فوریه سال ۱۸۲۸

نسخه مطابقت است از پنجم شهر شعبان سنه ۱۲۴۳

بملاحظه و تصدیق نواب نایب السلطنه

با امضای وزیر دول خارجه عالیجاه میرزا ابوالحسن خان

رسید

صورت عهدنامه تجارت مابین دولتین علیتین ایران و روس

فصل اول چون دولتین علیتین معاهدتین تمنا دارند که اتباع خود را از جمیع
منافع و فوایدی که از آزادی در خصوص تجارت حاصل میشود بهره‌مند
دارند لهذا باین تفصیل قرارداد گذاردند رعایا و اتباع روس
که تذکره متعارفه در دست داشته باشند در همه ممالک ایران
تجارت کنند و کذلک بمملکتهای که با دولت مذکوره دوستی دارند
سیر و سیاحت رفت و بهمین نسبت اهالی ایران تبعه خود را از دریای
خزر یا از راه خشکی سرحد دولتین روس و ایران بمملکت روس میتوانند

برد و معاوضه و بیع نموده و خرید که متاع دیگر برهم برده و از هرگونه
حقوق و امتیازاتیکه در ممالک اعلیحضرت امپراطوری تبعه دولتهای
کامله الوداد اروپا و دولتهای شوند بهره‌مند خواهند شد در حالتی که کسی
از اتباع دولت روس در ممالک ایران وفات یابد اموال
منقوله و غیر منقوله او چون متعلق برعیت دولت دوست است بدون
قصور باقوام یا شرکای او تسلیم خواهد شد که با اختیار تمام بهر نحوی
که شایسته دانند معامله نمایند در صورتیکه اقوام و شرکای
او مفقود باشند اختیار ضبط و کفالت همین اموال بوکیل یا کارگزار
یا قونسولهای روسیه واگذار میشود بدون اشکال و هیچ ممانعت

از جانب حکام ولایات حاضر شود **فصل چهارم** حجج و بروات
و ضمانت نامها و دیگر عهدنامها که برای امور تجارت خود بین اهالی
جانبین مکتوب باشد که نزد قونسول روسیه و حاکم ولایت و در جائی که
قونسول نباشد تنها نزد حاکم ولایت ثبت می شود تا آنکه
هنگام منازعه بین الطرفین برای قطع دعوی بر طبق عدالت
تحقیقات لازمه توانند کرد اگر یکی از طرفین خواهد بدون
آنکه بنحو مذکور فوق تمسکات محرره و مصدقه که لایق
قبول در محکمه عدالت است در دست داشته باشد
از دیگری ادعائی نماید و جز اقامه شهود دلیلی دیگر نیاورد

این قسم ادعاها مادامی که مدعی علیه خود تصدیق حقیقت
آن ننماید مقبول نخواهد شد و همه معاملات منعقده که بصورت
مذکوره بین اهالی جانبین واقع شده باشد با دقت تمام مرعی و محفوظ
شود هر کس که مجانبت در انجام آن بظهور رسد و باعث
ضرر یکی از طرفین گردد مورث تلافی خسارت مناسبه از طرف
دیگر خواهد شد و در صورتی که یکی از تجار روس در ایران مفلس
و ورشکست شود حق ارباب طلب از تمسک و اموال او وصول شود
اما اگر از وکیل و کارگزار یا قونسول استعلام نمایند که مفلس مزبور
مال ممکن التصرف بکار است رضای همان ارباب طلب باید

این قسم

در ولایت روسیه گذاشته است باید برای تحقیق کمّیت مطلب
از مساعی جمیله خود مضایقه نخواهند کرد این قرارداد که در این فصل
معین گشته همچنین درباره اهالی ایران که در ولایت روسیه
موافق قوانین کلیه تجارت میکنند مرعی خواهد شد **فصل سیم**
برای اینکه تجارت تبعه جانبین منافعی را که علت غائی شروط
سابقه الذکر گشته است محقق و مستحکم نماید قرار داده شد که از هر گونه
متاعی که توسط تبعه روس به ایران آورده یا از این مملکت بیرون
برده شود و کذالک از امتعه محصوله ایران که توسط تبعه آن دولت
از دریای خزر یا از راه خشکی سرحد دولتین روس و ایران

بولایت

بولایت روسیه برده شود و همچنین از امتعه روسیه که رعایای
ایران با همان راهها به ایران ببرند که از آنجا قبل از وقت
داخل شدن و بیرون رفتن مرة واحده فقط پنج از صد گرفته گمرک شود
و بعد از آن هیچ گمرک دیگر از ایشان مطالبه نخواهد شد و اگر
دولت روس لازم داند که قانون تازه در گمرک و تعرفه های
مجدد قرار دهد کنند متعهد می شود که در آنحالت نیز گمرک
مزبور را که پنج از صد است اضافه ننماید **فصل چهارم** اگر دولت
روس یا ایران با دولت دیگر در جنگ باشد تبعه جانبین ممنوع
نخواهند شد از اینکه با امتعه خود از خاک دولتین علیتین متعاهدتین عبور کنند

ممالک مزبوره بروند **فصل پنجم** چون موافق عادات در ایران
معهود است برای اهالی بیگانه مشکل است که خانه و انبار و مکان مخصوص
برای وضع امتعه خود باجاره پیدا کنند لهذا اتبعه روس در ایران
اذن داده میشود که خانه برای سکنی و انبار و مکان برای وضع امتعه تجارت
هم اجاره نمایند و هم ملکیت تحصیل کنند و متعلقان دولت ایران
بان خانه‌ها و انبارها و مکانها عنفاً و غصباً داخل نمیتوانند شد لیکن در وقت
ضرورت از وکیل یا کارگزار یا قونسول روسیه استرخاص میتوانند
نمود که ایشان صاحب منصب یا ترجمانی تعیین کنند که در وقت
ملاحظه خانه یا امتعه حضور داشته باشد **فصل ششم** چون وکیل و کارگزار

دولت امپراطوری و صاحب منصبان مأموره با ایشان و قونسولها
و ترجمانها در ایران امتعه که بکار ملبوس ایشان بیاید و اگر از اشیاء
ضروریه معیشت برای ابتیاع پیدا نکنند لهذا میتوانند
بدون باج و خراج هرگونه امتعه و اشیاء خاصه مصارف
ایشان تعیین شده باشد بیاورند و کل این امتیازات بتمامه در حق
وکیل و کارگزار و قونسول دولت ایران که مقیم در دولت روس
باشند مرعی و محفوظ خواهد شد و کسانیکه از اهل ایران برای
خدمت ایلچی یا وکیل و قونسولها و صاحبان تجارت روس
لازم است مادامیکه ایشان باشند مانند تبعه روس

از حمایت ایشان بهره‌مند خواهند بود ولیکن اگر شخصی
از آنها مرتکب جرمی شود که موافق قوانین ملکیه مستحق تنبیه باشد
در اینصورت وزیر دولت ایران یا حاکم در جاهائی که آنها باشند
بزرگ ولایت مجرم را بلاواسطه از ایلچی یا وکیل یا قونسول در نزد
هر کدام که باشد مطالبه میکند تا اجرای عدالت شود و اگر این مطالبه
مقرون بدلایل جرم و تقصیر متهم را ثابت کند ایلچی یا قونسول
یا وکیل در دادن او مضایقه نخواهند کرد **فصل هشتم** همه ادعاها
و امور متنازع فیها که مابین تبعه روسیه میشود بالانحصار بملاحظه
و قطع و فصل وکلا یا قونسولهای اعلیحضرت امپراطوری روس

قوانین

قوانین و عادت دولت روسیه مرجوع میشود همچنین است
منازعات و ادعاهائی که مابین تبعه روس و ایران واقع شود در دیوان
و تبعه دول دیگر که ایشان تبعه در جا
در جائی که قونسولخانه ایشان نیست آنها را حاضر شوند و منازعات و ادعاهای سایر
حاکم شرع و حاکم عرف ولایت معروض و محول میگردد
و ملحوظ و طی نمی‌شود مگر در حضور وکیل یا قونسولها چون آنکه
ادعائی که یکدفعه موافق قانون طی شده باشد دوباره استعلام
نمیتواند شد هرگاه اوضاع نوعی شده که اقتضای تحقیق و ملاحظه
ثانی کند بدون آنکه وکیل یا کارگزار یا قونسول روسیه سابقاً
از آن اخبار شود باز ملاحظه نمیتواند شد و در این حالت
این امر استعلام و محکوم علیه نمیتواند که دیگر کره در دفترخانه اعظم ثانی

به تبریز یا طهران [illegible] در حضور مفتش ترجمان وکیل یا قونسول

روسیه

فصل هشتم

کار قتل و امثال آن گناههای بزرگ که

در میان خود رعایای روسیه واقع شود تحقیق و قطع و فصل آن

مطلق در اختیار ایلچی یا وکیل یا قونسول روسیه خواهد بود بر وفق

قوانین شرعیه ایشان درباب اهل ملت خود و لهذا

اگر از تبعه روسیه بدعوی جرمی که مستلزم آن سیاست باشد با دیگران

متهم باشد هیچ احدی را تعاقب و اذیت نباید کرد مگر در صورتیکه

شراکت او بجرم ثابت و مدلل شود و در این حالت نیز مانند

حالتی که یکی از تبعه روسیه بتنهایی بجرمی متهم شود حکام ولایت

نمی‌توانند به تشخیص حکم پردازند مگر در حضور گماشته از طرف

وکیل یا قونسولهای روسیه اگر در اماکن صدور جرم از وکیل و قونسولها

کسی نباشد حکام ولایت مجرم را بجایی که قونسول یا صاحب منصب

از دایره وکالت روسیه در آنجا باشد روانه میکنند و استشهادنامه در اثبات

برائت و اشتغال ذمه متهم بواسطه حاکم آن مکان از روی صداقت

مرتب و مهر ایشان رسیده باشد و باین کیفیت بمحلی که حکم جرم

خواهد شد فرستاده شود استشهادنامها سند معتبر و مقبول ادعا خواهد

بود مگر اینکه متهم عدم صحت آن را علانیه ثابت نماید و در صورتیکه

متهم چنانچه باید ملزم گشته فتوی صریح حاصل شود مجرم را بوکیل

با قونسول روسیه تسلیم می‌سازند و برای اجرای سیاستی
که در قوانین مقرر است بمملکت روسیه بفرستند فصل شانزدهم
وکلای جلیلین معاهدتین التزام تمام در باب رعایت و اجرای
این معاهده خواهند داشت حکام ولایات و دیوان سکنات
و سایر رؤسای طرفین هم از مواخذه شدیده داشته در هیچ حالت
تخلف و تجاوز نخواهند کرد بلکه در حالتی که تکرار تخلف چنانچه هم
محقق شود موجب معزولی ایشان خواهد بود خلاصه وکلای مختار
اعلیحضرت امپراطور کل ممالک روسیه و اعلیحضرت کل ممالک
ایران در ذیل دستخط نوشته‌ایم شروطی را که در این معاهده مندرج است

و از نتایج

و از نتایج فصل دهم عهدنامه عمده است که همان روز در ترکمانچای
انتظام یافته است و چندان اعتبار و وقع خواهد داشت که گویا
لفظ بلفظ درج عهدنامه مرقوم و مصدق گشته است منتظم و مقرر
داشتیم لهذا این معاهده جداگانه در شکل دو نسخه است توسط
ما دستخط گذاشته بمهر ما رسید و مبادله شد تحریراً فی قریه ترکمانچای
بتاریخ دهم فوریه سنه ۱۸۲۸ مسیحیه که عبارت است
از پنجم شهر شعبان المکرم سنه ۱۲۴۳ هجری
بملاحظه و تصدیق نائب السلطنه
رسید بامضای وزرای مختار الله‌یار و ابوالحسن خان سلمهما

سواد عهدنامه تشریفات

چون وکلای مختار روس و ایران مجتمع شده بودند تا اینکه برطبق
فصل نهم عهدنامه امروزه برای تشریفات شامله در پیش
ایلچیان و وکلا و کارگذاران که علی السویه در بار دولتین تعیین
می شوند قاعده و نظامی بگذارند لهذا امر الطرح شده فیما بینهما بطور
قرار دادند که هرگاه دولت ایران بر رسم دولت از ورود کبیر ایلچی
روس تفلیس خبردار شده بلا تأخیر مهماندار مرتبه که شأن ایلچی مناسب
باشد اختیار کند تا سرحد باستقبال وی مأمور شود و دولت ایران
همان وقت فرمانفرمای گرجستان را از عزیمت مهماندار اخبار
نماید

میکند در ورود او بسرحد تخمیناً تعیین نماید و ایلچی از جانب
خود اهتمام کند که سفر خود را نوعی حساب خواهد کرد که مقارن ورود
او والی آنجا شود و در ساعتی مهماندار ایلچی را ملاقات خواهد کرد متعهد
امنی وجود او و احترامات و اکرامات لایق او شده خواهد بود ایلچی را
در هر منزل استقبال خواهند کرد رئیس آن منزل با یک نفر آدم معتبر
آن منزل و اهل مستقبلین باشد با معارف و اتباع شامله
و اگر ایلچی در محلی معتبر مکث کند حاکم خود برای تعارفات
ایلچی بر سر مستقبلین بعد با منزلی که برای او مهیا شده همراهی
خواهد کرد اگر ایلچی در شهری حکمی ارشاد نماید هرگاه که حاکم آنجا باشد

کمک کند شهر لعبه عالم آشهر است برای خوش آمد و تعارف ارکان

ایلچی وزیر خود را به ملاقات او خواهد فرستاد و اگر ایلچی زیارت ایشان را

بکند ایلچی و جمله اشخاص را که جزو سفارت اند تکلیف قهوه خواهد کرد

و یک صندلی برای ایلچی حاضر خواهند نمود و هر جا در رهگذر ایلچی لشکری

باشند مسلح شده احترامات عسکریه معمول است با او خواهند نمود

مهماندار استعلام خواهد کرد که چه وقت از دولت ایران سالار دوره

تازه ایلچی اخبار کند تا آنکه توپ اندازند تبریکات لازمه جهت ورود

و سلام او ادا کنند چونکه ایلچی به آخرین منزل دار السلطنه بار آخر

در اعلیحضرت پادشاه و تشریف داده رسید ایلچی بی مالی از اشخاص معتبر

باسم ولیعهد همایون خود پذیرفته خواهد شد و در همراه دار السلطنه

باز دو استقبال ایلچی عظیم از جانب پادشاه و رئیس آنها شخص جلیل دولت

از دربار پادشاهی خواهد بود پذیرفته خواهد شد مستحفظین شهر بار رجه

برای ایلچی پیشکش خواهند کرد و احترامات عسکریه لایق شأن او

باشد بعمل خواهند آورد و از خیل مستقبلین پادشاهی ایلچی را به منزل

و برای او تعیین شده است خواهند برد و در آنجا قراول احترامی برای

او خواهد بود فردای ورود وزیر پادشاه و عظمای دربار سلطنت

ایلچی را عیادت خواهند کرد پس فرمان سلام خاص اعلیحضرت

پادشاهی خواهد رفت و شکن های پیشکش در ساعت مقرره

آمده او را سلام اعلام خواهد کرد و برای پذیرفتن او آماده است در این صورت

ایلچی با این ترتیب روانه می‌شود فراشان شاهی پیش رو دسته ایلچی

پیاده پیش راه میروند و جمعی از قراول با نوکرهای پیاده ایلچی در عقب ایشان

میروند در حالتیکه ایلچی اسب مزینی که از سرکار شاهی فرستاده شده

یا اسب خاصه خود را سوار شده باشد و جلودار سرکار ایلچی پیش رو

راه بروند و اشخاص سفارت و اتباع او از جانب راست و ایشیک

آقاسی باشی از جانب چپ او باشند و از دو جانب شاطران

ایلچی راه بروند بلافاصله از عقب او دسته از قراولان

ایلچی با نوکران پیاده و فراشان ایلچی دنباله دسته ایلچی باشند

عمارت که در میدان قصر یا در اردوی پادشاهی گذارده شده باشد

یا در عمارت باغ سراچه برای ایلچی پیش فنگ میکشند و ایشیک آقاسی باشی

در پیشاپیش ایلچی خواهد بود احترام خواهد داشت در در بزرگ او

باشند سرپا باشند ایلچی بورود عمارت باغ سراچه

پیاده خواهد شد و با اطاق وزیر اول با چهار پله سالار رفته تا

بیرون آمدن پادشاه چند لمحه در آنجا آرام خواهد گرفت و در این حالت

ایلچی با همراهان خود ایشیک آقاسی در پیش بمحوطه عمارت

داخل خواهد شد قراول با نوکرهای پیاده ایلچی در میدان

بیرون خواهند ماند بعد از آنکه ایشیک آقاسی باشی ایلچی را

باعلیحضرت پادشاهی عرض کند از جانب شاه بدخول اطاق
باچار تکلیف خواهد کرد و ایلچی با همه اصحاب خود آنجا خواهند
رفت اما در هیچ حالت از ایلچی و هیچیک از اصحاب او درخواست
نخواهد شد که هیچگونه تغییر وضع از زی خود بگذارند و بدهند لیکن
ایلچی و اتباع او احترام خواهند کرد و برای خود کفش تدارک
نمایند که قبل از داخل شدن بیرون بیاورد بعد از عرض
نیاز بحضرت شاه ایلچی از جانب شاه تکلیف به نشستن میشود
و برای او صندلی حاضر میکنند بعد از انقضای مشتهای
مجلس ایلچی بهمان ترتیبی که آمده بود مراجعت میکند لیکن

بدون اینکه باطاق وزیر اعظم یا چاپار سپهسالار داخل شود بعد از این سلام
ایلچی بیاورند اشخاصی که همدمان او و آمده بجهة بیرون بردن او در رسوم تشریفات
برای وکیل روس یا کارگذار همان خواهد بود مگر اینکه صاحب منصب سلطانی
که باستقبال او میفرستند در مرتبه پستتر خواهند بود و اصحاب
ایشان در عدد کمتر و همه مستحفظین برای ایشان بیرون نخواهند
رفت و همان عرابه که در قرار داده شده برای ایشان نخواهند
خواهند که وزیر اعظم اعلیحضرت پادشاهی اولا بدیدن
ایشان نخواهد رفت اما بدون تخلف بزودی بعد بباز دید
ایشان خواهد رفت اگر ایلچی یا وکیل یا کارگذار از جانب

بنفع عامه مرسله باشد اعلیحضرت پادشاه از دست ایشان
خود خواهد گرفت همان تشریفات بتوسط دولت روس در حق
ایلچیان و وکلا و کارگزاران ایران که با مأموریت در بار پطربورغ می‌آیند
مرعی و محفوظ می‌شود لیکن بملاحظه اختلافات رسومات
معموله در دو مملکت این فقره در دو نسخه است و دستخط
و مهر وکلای مختار حاضرین را دارد همان قدر و قیمت را دارد
که گویا لفظ بلفظ بعهدنامه امروزه مندرج است تحریرا در قریه
ترکمان چای بتاریخ دهم فبرال سنه ۱۸۲۸ مسیحیه مطابق پنجم
شهر شوال سنه ۱۲۴۳ هجری ملاحظه و تصدیق آن از امپراطوریه و پادشاه ایران لازم

عالیجاه میرزا ابوالحسن خان رسید

بتاریخ شهر شوال المکرم سنه ۱۲۵۹

قرارنامه تجارتیه مابین ایران و انگلیس در عهد شاهنشاه مبرور محمد شاه جنت آرامگاه

نظر باینکه بجهة دفع التباس جعل و رفع حیله در گذشتها لازم است
از قرار تفصیل ذیل است فقره اول جمیع سندات خرید و فروش
و تمسکات و غیره من بعد در دیوانخانه معتبر و در دفتر مخصوص که
حاکم هر ولایت ممهور بمهر دولت میباید ثبت کند در دفتر مذکور
کل مطالبات از روی تاریخ و غیره باید ثبت گردد و تاریخ و نمره دفتر
باید بر روی سندات نوشته شود و اوراق دفتر نمره داشته باشد

متکوک و قلم زده نباشد فقره دویم مستندات در دفتر
بزرگ معتبرش آنرا باید جداگانه در دیوانخانه از روی الف با
اسامی متعاملین نوشته شود و نمره در دفتر بزرگ نوشته شود
فقره سیم چنانچه کمال اهتمام مطالبه نخواهد شد که در دیوانخانه
معتبر شده است بر خریداری که ثبت دیوانخانه اش مقدم است
اول وصول خواهد شد این قرار دلیل بطلان قواعد عرفیه محاکم
افلاس جاری نخواهد بود فقره چهارم ثبت مستندات
چیزی است واجب و از مخصوصه مستندات که موافق قاعده
در دیوانخانه صورت اعتبار هم رسانیده است ترجیح دارد

بر مستندات خارجی مجری نخواهد بود مگر بعد از اجرای مستندات
که در دیوانخانه معتبر شده است و این نوع مستندات خارجی را
در مدت یکسال متوقف به دیوانخانه آورده معتبر نمایند فقره پنجم
هرگاه مال غیر منقول را بخواهند بفروشند بایع شرعاً ملکاً او باید
قباله و بنچاق آنرا بدست مشتری دهد و چنانچه بر وعده نخواسته باشد
بیع لزوم خواهد رسانید و دیوانخانه قبل از ثبت و معتبر
نمودن چنان سند خرید و فروش باید مشخص نماید که قباله و بنچاق
آن بدست مشتری داده شده است و پیش از آن مال غیر منقول
بغیر فروخته نشده و نزد کسی هم گرو نباشد فقره ششم

ادای تنگی ثابت نخواهد بود مگر اینکه طلب کار و بده کار هر دو
مهر و خط خود را در تنگی زده باشند و در تنخواه کار رسیده و آن
عند الضروره باقامه شهود و بیان قسم ادای قرض ثابت شود
فقره هفتم بعد از وفات بده کار طلب کاران حق مطالبه
تنخواه خود را از ورثه مرحوم قبل از انقضای وعده خواهند داشت
اگر ورثه اموال مرحوم را رد نمایند فقره هشتم هر یک
از ورشکسبه و تجار دعوی افلاس نمایند باید قسم یاد نمایند
و از اموالش چیزی پنهان نکرده اند و افلاس خود را هم ثابت
نمایند همچنین شرکا و کارکنان او هم باید قسم یاد نمایند

و از اموال

و از اموال او چیزی پنهان نکرده اند فقره نهم از این نوع ورشکستها
دست بر نمیدارند تا ضامن تن حاضر کنند و دیوانیان اموال ورشکسته
و اموال اولاد و زن او را ضبط خواهند کرد در صورتیکه ثابت
شود بعد از ظهور ورشکستگی او صاحب آن اموال گشته است
آنچه از اقوام ایشان هیچ دخلی بورشکسته نداشته بمیراث
ایشان رسیده باشد یا آنکه حاصل کاسبی جداگانه باشد
مع جهاز دختران شوهر رفته از ضبط محفوظ خواهد بود فقره دهم
چنانچه باعث افلاس از سرقت اتفاقی و از غرق ثابت
و از غارت دشمنان شده در اینصورت ضرور بدادن ضامن

نیست فقره یازدهم سزای مفلس جعلی سزای دزد
و سزای شخص کاذب خیانت پیشه است و اختیار تخفیف سزای آن درباره
مولود استثنا منحصر باعلیحضرت قدرقدرت شهریاری خواهد بود مفلس
جعلی باید مدت طول مرافعه اش در حبس باشد و با احدی حق ملاقات
هم نباید مرافعه نماید جمیع اموالش ضبط خیانت شده درباره تجارت
نتواند نمود و مباشر شغلی نمی‌تواند شد همین سزا برای رفقای او و برای
اشخاصی که اموال پنهان داشته‌اند باید خواهد بود فقره دوازدهم
شرط‌نامجات شخص مفلس که بعد از افلاس نامه‌اش واقع
شده است باطل است و همچنین شرط‌نامجات و بخششهائی که
بعد از

بعد از ظهور افلاس منعقد است باطل فقره سیزدهم تقسیم اموال ورشکسته
فیمابین طلبکاران بعد از چهار ماه خواهد بود اگر اجناس ورشکسته
از قسم چیزهائی است که زود ضایع و تلف می‌شود مثل چهارپا و غیره
و سایر باید بلادرنگ نقد نمایند و مال التجاره که بعد از اشتهار
افلاس بدست مفلس مفروش شده باید در گمرک ضبط شود و بعد از فروختن
در سالات و همچنین هر نوع مراسلات با هم مفلس مشعر به عدم
صدق افلاسش باشد باید بود آنگاه برسانند فقره چهاردهم هرگاه
مفلس کل قرض خود را ادا نموده است باز بدهکار حساب
خواهد شد طلبکاران برضای خودشان برای طلبهای باقی مهلت خواهند داد

و دوران آن اشیا هر چه حاصل او شود و بار شده باشد و بر عوض قروض داده
شود **فقره پانزدهم** چنانچه در مقابله دفترت ستدات مفلس
جواهر شود دیوان اگر اجناس نقد مفلس باشند دیوان اگر
باید از جنس قرض دیگر شده برابر **فقره شانزدهم** آنهایی که
مفلس جعلی حساب می شود از انقلابیست شان **اول** اگر مفلس
افلاس خود را ثابت نماید و بطرق واضح حساب نقد و جنس
خود را که از کدام گرفته است بدهد **دوم** اگر پنهان و انکار
جنس نماید جرم **سیم** آنهایی که افلاس خود را دانسته
بعد از ظهور افلاس نقصه خوردن مال خلق را تحت لاکه کرده اند

چهارم

چهارم اگر مال غیر منقول را که با تقابیض قرض و رهن گرفته است
با بیع شرط گرو کرده است مجدداً بفروشد یا بیع شرط گرو کند **پنجم**
اگر مال وقف بفروشد یا بیع شرط گرو کند **فقره هفدهم** اعلیحضرت
قدر قدرت شهریاری عالی در بعضی مساجد و لاکن شریفه و از قدیم
الایام نشان خانه‌های علمای مدارس و عمارات ایشان نسبت به ایشان
بست دارالعیش بست خانه‌های معظم سلام موقوف فرموده قدغن
میفرمایند که هیچیک از رعایای این دولت جاوید مدت مقصرین را
نشان ندهند و مفلس را بر ارتکابهای خود راه ندهند و هر کس خلاف
حکم نماید مواد مواخذه ایشان خواهد شد **فقره هجدهم** چون

بجهة پیشرفت امر تجارت همه جا ملک التجاری ضرور است لهذا
اولیای دولت قاهره در همه جای ایران که تجارت کلی میشود ملک
التجاری معین خواهند فرمود دیگر آنکه هر وقت کار تجار دولت
بهیه روس بدیوانخانه رجوع میشود باید قطع و فصل آن در حضور
یکنفر صاحب منصب سفارت یا قونسولگری شود دیگر ضبط اموال
مفلس و مخلفات مقروض متوفی در جائیکه پای رعایای
خارجه در میان آید باید همیشه در حضور یکنفر صاحب منصب روس
باشد کارگزاران طلبهای دیگر را از بده کاران آنکه اهل
ولایت خواهند بود چنان مطالبه خواهند کرد که شکایت ایشان معروض حضور

رعایای دولت بهیه روسیه نشده باشد دوم در باب
فقره پنجم املاک غیر منقول که رشت است مجدداً ابلاغ میشود
که در ایران است کسی که قرار حق دارند اول دیوان اعلی حکم مالک
سیم رعیت چنانکه مالک بخواهد قسمت خود را بی شرط بگیرد بجهة
رفع گفتگو باید قبل از وقت از دیوان اعلی و رعیت اذن حاصل
کند تحریراً فی ۲۲ شهر شوال سنه ۱۲۵۹ هجری در دارالخلافه طهران

صورت عهدنامهٔ تجارت که فیمابین دولتین علیتین ایران و انگلیس منعقد شد

چون به میامن الطاف خداوند یگانه جلت نعماؤه و عظمت آلائه از روز که عهد
دوستی و الفت مابین دولت و شوکت ایران و انگلیس مرتب
و ممهد گشته روز بروز سلاطین نامدار و خسروان معدلت شعار دولتین
ابد آیت واحداً بعد واحد به تمسک حبل وصل آن سعی مرعی و ملحوظ داشته
متعلقان مملکتین را از فواید تمتع و محظوظ فرموده اند مگر عهدنامه
تجارت که در دو ماده عهدنامه سنه ۱۲۲۹ اولیای دولتین علیتین وعده
انعقاد آن کرده اند به بعضی از جهات تا کنون در عهده تراخی و تعویق مانده

لهذا بالفعل تکمیل جمیع شروط معاهدهٔ میمونه در این سال فرخنده
فال اعلیحضرت قوی شوکت قدر قدرت فلک رتبت گردون حشمت
خسرو اعظم عدو بند جم حشم غوث الاسلام و المسلمین عضد الملة والدین
شاهنشاه ممالک فسیح المسالک ایران خلد الله ملکه و سلطنته جناب
جلالت و نبالت مآب عزت و فخامت نصاب امیر الامراء العظام زبدة
الکبراء الفخام مقرب الخاقان حاجی میرزا ابو الحسن خان وزیر دول خارجه را
بوکالت مطلقه سرافراز فرموده و اعلیحضرت کیوان رفعت
خورشید رایت شهریار عادل کامکار خسرو با دل شاهنشاه ممالک
انگلستان و هندوستان ادام الله شوکته و دولته جناب جلالتمآب

ثبات این مقصود جناب جلالت مآب عمدة السفراء المسیحیه زبدة الکبراء
العیسویه سر جان مکنیل مختار را بوکالت کلیه مشغول فرموده و وکیلان
مشار الیهما عهدنامه تجارت را در ضمن دو فصل منعقد و بدل
عهدنامه را صحیحه متحد فرموده که بعون الله تعالی ما بین الدولتین همواره
منظور شود و متعلقان جانبین نیز بسیار فواید عاید گردد **فصل اول** تجار
دولتین علیتین بالسویه ماذون و مرخص اند که هر گونه امتعه و اقمشه
خود را بهر مملکت که بخواهند نقل نمایند و در هر بلدی از بلاد که بخواهند
مبایعه یا معاوضه نمایند و در ممالک مزبوره و در حین ورود
یکمرتبه بطور نقدی بقراری که از تجار دولتهای کاملة الوداد فرنگ گمرک

مال التجاره گرفته میشود از تجار تبعه طرفین مطالبه خواهد شد و دیگر هیچ
اسم و رسم از تجار دولتین در ممالک جانبین چیزی مطالبه نخواهد شد
و تجار و متعلقان و منتسبان طرفین در ولایات دولتین علیتین بجهت بیع
دولتهای کاملة الاتحاد فرنگ از هر گونه رعایت و حمایت و احترام
محظوظ شوند انها نیز از رعایت و حمایت و احترام بهره یاب خواهند گردید
فصل دوم چون برای رستگاری تجار جانبین لازم است که از جانب هر
دولت وکیل التجاره با اماکن مشخصه تعیین شود لهذا قرار داده شد
که دو نفر وکیل التجاره از جانب دولت بهیه انگلیس در دارالخلافه
طهران و دارالسلطنه تبریز اقامت داشته باشند فقط مشروط بانکه

[illegible] به تعیین خود [illegible] شده بالاتفاق بخصایص جنرال

قونسول سرافراز شده و بالفعل چون سالها است که بالیوزی از دولت

بهیه انگلیس در بندر ابوشهر متوقف است دولت علیه ایران اذن

میدهند که بالیوز مزبور کماکان سابق در آنجا اقامت نماید و لکن

دو نفر وکیل التجاره از جانب دولت علیه ایران در دار الخلافه (السلطنه) لندن

و در بندر مبارکه بمبئی ساکن نمایند که همان مراتب و امتیازات

که وکیل التجاره دولت بهیه انگلیس در مملکت ایران صانها الله تعالی

عن الحدثان خواهد بود این عهدنامه تجارت را ما که وکلای مختار دولتین

هستیم در دار الخلافه طهران بتاریخ ۱۲ شهر رمضان المبارک سنه ۱۲۵۷ هجری

منعقد

منعقد شد بتاریخ ۲۸ ماه اکتوبر سنه ۱۸۴۱ عیسوی [illegible]

صورت عهدنامهٔ صلح فیمابین اعلیحضرت شاهنشاه ایران ناصرالدین شاه قاجار

و اعلیحضرت شاه انگلیس

بسم الله الرحمن الرحیم

چون اعلیحضرت خورشید رایت قدر قدرت همایون پادشاه اعظم شاهنشاه
بالاستقلال کل ممالک ایران و اعلیحضرت شاه انگلیس ملکهٔ علیه
راغب شدند مصائب جنگی را که منافی میل دوستانهٔ
ایشان است رفع نمایند و روابط دوستی و مودت را که دیری فیمابین
دولتین علیتین برقرار بود مجدد به یک صلحی که بر رونق و فایدهٔ طرفین باشد

بر بنیان محکم برپا نمایند لهذا به جهت حصول این مقصود و مطلب
اعلیحضرت پادشاه ایران جناب جلالتمآب مقرب الخاقان فرخ خان
امین الملک سفیر کبیر دولت علیه ایران صاحب تصویر همایون و حمایل
آبی و دارای کمربند مکلل به الماس و غیره و غیره و اعلیحضرت پادشاه
انگلیس جناب مجدت و جلالت نصاب هنری ریکارد چارلس بارون
کاولی از امنای دولت انگلیس حامل نشان بزرگ ملک شریف حمام و سفیر
کبیر فوق العاده دولت انگلیس در نزد اعلیحضرت پادشاه فرانسه و غیره و غیره
و غیره را وکلای مختار خود تعیین فرمودند و ایشان بعد از آنکه
اختیارنامه‌های خود را ابراز و مبادله نمودند و موافق ترتیب رسم دیدند

فصول ذیل را اسنادات مقبول و مقرر داشتند **فصل اول** از روز مبادله

امضانامه‌های عهدنامه صلح فیمابین اعلیحضرت شاهنشاه ایران و اعلیحضرت

پادشاه انگلیس و همچنین مابین اخلاف و ممالک و رعایای طرفین صلح

و دوستی دائمی خواهد بود **فصل دوم** چون صلح اتفاق افتاد مابین

دولتین ایران و انگلیس صلح رو داد که بحکم این قرار عساکر

رفع کرده انگلیس ممالک ایران را تخلیه خواهند کرد موافق شرایط

و تعهدات ذیل **فصل سیم** دولتین علیتین متعاهدتین تعهد میکنند

که کل اسرائی که در حین جنگ بدست عساکر طرفین افتاده باشند بلادرنگ

آزاد و رها نمایند **فصل چهارم** اعلیحضرت شاهنشاه ایران تعهد میکند که بلادرنگ

بعد از مبادله امضانامه‌های این عهدنامه یک عفونامه کامل اعلام نماید

که بواسطه آن جمیع رعایای ایران که در وقت جنگ مراوده خود با عساکر

انگلیس مقصر و خیانتکار شده باشند از عقوبت حرکت خود معاف

باشند بطوریکه هیچکس در هر درجه که داشته باشد بعلت این حرکت خود

مورد تنبیه و اذیت و تعدی نخواهد بود **فصل پنجم** اعلیحضرت شاهنشاه

ایران تعهد میکند که بلادرنگ اقدام بتدابیر لازمه کند که عساکر

و کارگذاران ایران از خاک و شهر هرات و سایر ممالک

بلاد افغانستان پس کشند تخلیه ممالک مزبوره تا مدت

سه ماه بعد از مبادله امضانامه‌های این عهدنامه معمول خواهد بود

فصل ششم اعلیحضرت پادشاه ایران متعهد میشود که ترک کند
کل ادعاهای سلطنتی بر خاک و شهر هرات و ممالک افغانستان
و هرگز مطالبه نکند از رؤسای هرات و ممالک افغان
هیچ علامات اطاعت مثل سکه و خطبه و باج و نیز اعلیحضرت
ایشان تعهد میکنند که بعد از این از هر مداخله در امورات داخله
افغانستان احتراز نمایند اعلیحضرت ایشان وعده میدهند
که استقلال هرات و تمام افغانستان را اعتراف نمایند و هرگز
با استقلال ممالک مزبوره مخالفت نکنند و در صورت بروز نزاعی
فیمابین دولت ایران و ممالک هرات و افغانستان دولت

ایران

ایران تعهد میکنند که فیصله آنرا رجوع باهتمامات حسنه
دولت انگلیس نمایند و اقدام بجنگ نکنند مگر در صورتیکه اهتمامات حسنه
دولت انگلیس مثمر ثمری نشود از طرف دیگر دولت انگلیس تعهد میکند
همه وقت اعتبار خود را در ممالک افغانستان بکار برده و نگذارد
از آنها و یا یکی از آنها باعث هیچ رنجش و پریشانی دولت
ایران بشود و اگر دولت ایران در وقوع مشکلات رجوع بدولت
انگلیس نماید دولت انگلیس نهایت کوشش را خواهند نمود و منازعات
فیمابین را بموافق حق و حساب و مطابق شأن دولت ایران اصلاح نماید
فصل هفتم در صورت تجاوز از جانب هرات و ممالک افغانستان

اشرار جزو ایران که داخل شود هرگاه رضایت بسته داده نشود دولت
ایران حق خواهد داشت که بجهت تنبیه و تادیب جماعت متعدی اقدام بحرکات
جنگ نماید اما این صراحتاً معلوم و مقبول است که هر لشکری شاهی
دولت ایران که بجهت مقصود مزبور از سرحد عبور نماید بمحض حصول مقصود
خود بملک خود معاودت کند و استعمال حق مزبور نباید بهانه تصرف
دائمی عساکر دولت ایران یا الحاق شهری یا جزوی از ممالک مزبوره
بممالک ایران شود فصل هشتم دولت علیه ایران تعهد میکند که
بلافاصله بعد از مبادله امضا نامه‌های این عهدنامه جمیع اسرا که در حین
جنگ در افغانستان بدست عساکر ایران افتاده باشند بدون

عوض

عوض نقدی رها نموده باشد و همچنین جمیع افاغنه را که بجهت گروگان یا بجهت
امور دولتی در هر جای ممالک محروسه ایران مقید باشند بهمان طور رها خواهند
نمود بشرط آنکه افاغنه هم از طرف خود اسرا و مقیدین ایرانی را که در
دست آنها باشند بدون عوض نقدی رها نمایند و دولتین علیتین
در صورت لزوم مامورین نصب خواهند نمود که شرایط این فصل معمول دارند
فصل نهم دولتین علیتین تعهد میکنند در باب نصب و عزل
قونسولهای جنرال و قونسولها و نایب قونسولها و وکلای قونسلی هریک از این دو دولت
در ممالک همدیگر حالت دول کاملة الوداد را خواهند داشت
و نسبت برعایای طرفین و تجارت ایشان در هر باب بهمان طور رفتار

منظور شده که به رعایا و تجار دول کاملة الوداد داده می‌شود فصل دهم
بلافاصله بعد از مبادله تصدیقنامه‌های این عهدنامه سفارت انگلیس
مراجعت بطهران خواهد کرد و در همان وقت دولت ایران متعهد می‌شود
که سفارت مزبوره را پذیرائی نماید با شرایط عذرخواهی و تشریفات
مسطوره بشرح علیحده که امروز وکلای جلیلین متعاهدین مهر داشته
فصل یازدهم دولت ایران تعهد می‌کند که در مدت سه ماه بعد از
مراجعت سفارت انگلیس بطهران یک مأموری را تعیین نماید که باتفاق
یک مأموری که تعیین نماید باتفاق یک مأمور دولت انگلیس مطالبات
نقدی جمیع رعایای دولت انگلیس را از رعایای دولت ایران تحقیق
و تشخیص

و تشخیص نمایند و دولت ایران بی‌ریب ادای مطالبات هر قدر حق
مأمورین مزبورین بشود نقداً یا بقسط خواهد داد در یک مدتی
که بیشتر از یک سال از تاریخ اعلام مأمورین نباشد و مأمورین مزبور
تحقیق و تشخیص خواهند کرد قروض دولت ایران به رعایای دولت
ایران و رعایای سایر دول که تا وقت عزیمت سفارت دولت انگلیس
از طهران در زیر حمایت انگلیس بوده‌اند از آن وقت به بعد ترک حمایت
مزبوره کرده‌اند فصل دوازدهم باستثنای آنچه در فصل سابق مقرر شد
دولت انگلیس از حق خود ترک و انکار خواهد کرد حمایت کنند بعد از این
هیچیک از رعایای ایران را که بالفعل در نوکری سفارت و قنسولها

دو وکلای دولت انگلیس مانع نشود بشرط اینکه پیش حقی بدولت دیگر داده
و معمول نشود و در این باب و جمیع خصوصیات دیگر دولت انگلیس
استحقاق بیکسانی دولت ایران هم متعهد میکند که در معاملات با سفارت
و شهبندرات در ممالک ایران بدولت انگلیس و نوکرها و رعایای
آن دولت رفتار خواهد شد که بدول کاملة الوداد و نوکرها و رعایای ایشان
داده میشود و همچنین دولت انگلیس و نوکرها و رعایای آن بهره‌یاب
خواهند بود از همان احترام و امتیازی که بدول کاملة الوداد و نوکرها
و رعایای آنها داده میشود **فصل سیزدهم** دولتین علیتین معاهدتین بحکم
این فصل تجدید میکنند آن قراری که در ماه اغوست سنه ۱۸۵۱ عیسوی

مطابق شوال

مطابق شوال سنه ۱۲۶۷ هجری در باب رفع تجارت غلام و کنیز در خلیج
فارس فیمابین این دو دولت داده شده است و علاوه براین تعهد
میکنند که این قرار معمول بود پس از انقضای مدت معینهٔ آن
عبارت بعد از ماه اغوست سنه ۱۸۶۲ تا مدت ده سال دیگر برقرار
خواهد بود و بعد از آن هم خواهد بود تا وقتی که یکی از جانبین بیک اعلام
رسمی فسخ او را اظهار نموده باشند اما اعلام مزبور معمول نخواهد
بود مگر یکسال بعد از ظهور آن **فصل چهاردهم** بمجرد مبادله
امضاهای این عهدنامه عساکر انگلیس هر نوع حرکات خصمانه را
نسبت بدولت و مملکت ایران ترک خواهند کرد دولت انگلیس علاوه بر این

افغانستان و ممالک هرات تخلیه دولت علیه بمحض میکنند
از عساکر ایران و همچنین قرارداد مزبوره را از سفارت انگلیس بطهران
کاملا مجری شد عساکر انگلیس فوراً از جمیع ولایات و بلاد و جزایر
متعلقه بایران دولت علیه دست پس خواهند کشید و دولت انگلیس
تعهد میکند که در این اثنا سرکرده عساکر انگلیس عمداً هیچ حرکت
که موجب ضعف اطاعت رعایای ایران نسبت بعلیحضرت شاهنشاه
ایران باشد نخواهد کرد بلکه تقویت اطاعت مزبوره بنهایت مقصود
دولت انگلیس است و علاوه بر این دولت انگلیس تعهد میکند که تعدا
بهیچکس از رعایای ایران در مدت حضور عساکر انگلیس ایمن خواهند بود

و همچنین

و همچنین آذوقه که بجهت عساکر مزبوره لازم شود دولت ایران تعهد
میکند که بکارگذاران خود قدغن نماید که عساکر انگلیس را در تحصیل
آذوقه مزبوره اعانت کنند و نیز دولت انگلیس تعهد میکند که در حین ابتیاع
اشیاء قیمت آنها را موافق نرخ روز از جانب مامورین انگلیس ادا کرده
و وجه خزانه داده شود **فصل پانزدهم** عهدنامه حالیه ممضی خواهد شد و امضاهای مبادله
آن حسب دلخواه در بغداد در مدت سه ماه یا زودتر اگر ممکن
شود و بجهت اثبات این مطالب وکلای مختار طرفین این عهدنامه را
ممضی و بمهر خود ممهور ساختند در پاریس در چهار نسخه در یوم هشتم
شهر رجب المرجب هزار و دویست و هفتاد و سه تحریر یافت

محل مهر و امضای امین الملک فرخ خان سفیر دولت علیه ایران

محل مهر و امضای کاولی

محل دستخط همایون

الواثق بالله الملک الغفار ناصرالدین شاه قاجار

محل مهر مبارک

تصدیق صدر اعظم دولت علیه ایران میرزا آقاخان ۲ شهر شعبان ۱۲۷۳

محل مهر صدر اعظم

سواد نامه [illegible]

بسم الله الرحمن الرحیم

[illegible] این کلمات خجسته دلالات اگر در [illegible]

[illegible] چون [illegible] دولت [illegible] دوران

[illegible] علیه [illegible] [illegible] عارض [illegible]

[illegible] وقوع [illegible] بنا بر مقتضای [illegible]

[illegible] جامعه اسلامیه [illegible]

[illegible]

[illegible] و مبانی [illegible]

تجدید [illegible] و تشیید ارکان موالات و مودت

از جانب [illegible] اظهار [illegible] برای تنظیم [illegible] مذاکره

[illegible] و تحریر [illegible]

قدر قدرت کیوان رفعت [illegible]

[illegible] السلطان [illegible] والدنیا [illegible]

[illegible]

[illegible] اسلام پناه [illegible] تخت کیان [illegible] جهان [illegible]

کامران [illegible] ممالک ایران السلطان بن السلطان والخاقان بن الخاقان

محمد شاه ولی العهد دام ظله العالی و دام سلطنته و حکمت الاجلال وزیر نظام شده و

بمصاحب کرامت الاقبال بندهٔ درگاه آسمان جاه میرزا محمد تقی خان وزیر

عساکر منصوره نظام و امیر نظام که حامل نشان مبارک شیر و خورشید مرصع

اول سرتیپی و حمایل افتخار خاص سرکار و کمر مخصوص مبارکی هستند

و نیز از طرف اعلیحضرت کیوان منزلت شمس رتبت صدری مدار آفاق شهریاری

پادشاه اسلام پناه سلطان البرین و خاقان البحرین خادم الحرمین الشریفین الذی ذکره

والشهامه السلطان ابن السلطان ابن السلطان عبدالمجید خان خلد ملکه

عزت نصاب نجابت نوری سلاله السید محمد انوری سعدالله افندی چون از اعاظم

رجال دولت علیه عثمانیه و حامل صنف اولی از رتبهٔ اولا و حامل نشان

مخصوص

مخصوص نشان رتبهٔ ثانی مرصع و تعیین شده بر وجه صلح عادلانه بعد از آن

دلائل و ملاحظه و مبادله وکالت نامجات که بانعقاد معاهدهٔ مبارکه

در ضمن نه فقرهٔ آتیه قرار داده شد و در این کتاب مستطاب بیان

و در مجلس منعقده دارالسلطنه ارزروم مبادله میشود **فقرهٔ اول** چون دولتین علیتین

اسلام قرار میدهند که مطلوبات نقدیه طرفین را که تا حال از یکدیگر

ادعا میکردند کلیةً ترک کرده و لاکن این قرار بمقاولات تسویه

مطلوبات مخصوصه مندرجه در فقرهٔ چهارم خللی نیابد **فقرهٔ دویم**

دولت ایران تعهد مینماید که جمیع اراضی بسیطه ولایت زهاب

یعنی اراضی جانب غربی آن را بدولت عثمانی ترک کند

و دولت عثمانی نیز تعهد میکند که جانب شرقی ولایت زهاب یعنی

وهم اراضی جبالیه را مع دره کرند بدولت ایران ترک کند
و دولت ایران قویاً تعهد میکند که در حق شهر و ولایت سلیمانیه از هر گونه
ادعا صرف نظر کرده حق ملکیت دولت عثمانیه را در ولایت مذکوره دائماً و قویاً
فی الاوقات منظور داشته و تعرض ننماید و دولت عثمانیه هم قویاً تعهد
میکند که شهر و بندر محمره و جزیره الخضر و لنگرگاه و هم اراضی
ساحل شرقی یعنی جانب یسار شط العرب را که در تصرف عشایر معروفه
ایران است بملکیت در تصرف دولت ایران باشد و علاوه بر این حق
خواهند داشت کشتیهای ایران با آزادی تمام از محلی که به شط العرب
منصب میشود تا موضع التحاق حدود طرفین در نهر مذکور

آمد و

آمد و رفت نمایند **فقره سیم** طرفین متعاهدتین تعهد میکنند که بموجب این معاهده
از سایر ادعاهای خودشان در حق اراضی ترک کرده و جانبین بلا تأخیر
مهندسین و مأمورین را تعیین نمایند که بطبق ماده سابقه
حدود بین دولتین را قطع نماید **فقره چهارم** طرفین قرار
داده اند بر خسارات که بعد از قبول اخطارات دوستانه دولت
بزرگ واسطه در شهر جمادی الاولی سنه ۱۲۶۱ تبلیغ و تحریرش لطرفین
واقع شده و هم رسومات مراعی از سال ... حقوق اقامه برای اینکه
مسائل اینها از روی عدالت فصل و احقاق شود از دو جانب
بلا تأخیر مأمورین را تعیین نمایند **فقره پنجم** دولت عثمانیه وعده

[illegible] که از طرفین و ولایات [illegible] در عرض [illegible]

و جمعیت آنها را در محل دیگر [illegible] مراد [illegible] املاک [illegible] حسب

[illegible] طرفین [illegible] تعیین [illegible] شود [illegible] سایر [illegible]

[illegible] معاهده [illegible] تفصیل [illegible] ارزنة الروم عمل [illegible] فقره ششم

تجار ایران [illegible] که اموال تجارت خود [illegible] موافق قیمت

حالیه و جاریه [illegible] نقد [illegible] اجناس [illegible]

ارزنة الروم در سنه ۱۲۳۸ در ماده ششم دایر به تجارت است

فقط [illegible] ادا کنند و از [illegible] در عهدنامه مذکور تعیین شده

زیاده چیزی مطالبه نشود فقره هفتم دولت عثمانیه وعده میکند

[illegible] در [illegible]

[illegible] امتیازات [illegible] تعدیات [illegible]

[illegible] امکنه مبارکه [illegible]

[illegible] و همچنین [illegible]

[illegible] لازم است [illegible] دولتین [illegible]

باشند [illegible] و سایر [illegible]

[illegible] دولت عثمانیه [illegible]

سایر تبعه ایرانیه [illegible] امتیازات [illegible]

تجارت و جوار در ممالک سایره از هر نوع ظلم و تعدی

و بی‌حرمتی محفوظ باشند و علاوه بر این بالمره باشند از طرف
دولت ایران برای منافع تجارت و حمایت تبعه و تجار ایران
بجمیع محلهای ممالک که لازم باشد نصب و تعیین شود و همچنین از طرف
و در سه شهر دولت عثمانیه [illegible] وعده شده که [illegible]
[illegible] موجب بالمره [illegible] درحق قونسولهای
دولت متحابه جاری می‌شود درحق اینها نیز جاری شود و نیز دولت ایران
تعهد میکند که بالمره از طرف دولت عثمانیه بجمیع محلهای
ممالک ایرانیه که لازم باشد نصب و تعیین شود درحق اینها و درحق
تبعه و تجار دولت عثمانیه که بممالک ایران آمد و شد میکنند معامله

مقابله

منعقد به سال [illegible] ماجرا [illegible] دولت **فقره هشتم** دولتین علیتین اسلام تعهد
میکنند که [illegible] [illegible] تحریر [illegible]
[illegible] شده [illegible] امرا [illegible] حکام [illegible] سرحد [illegible]
مساکن عشایر و اقامت [illegible] خواهند [illegible] تعهد [illegible] بالمره
[illegible] ممالکت [illegible] عشایر که در اراضی [illegible]
[illegible] قرار [illegible] عشایر که [illegible]
[illegible] لازم است [illegible]
اقامت [illegible] حسب [illegible] حواله [illegible] و عشایر که
تبعیت اینها معلوم است [illegible] اراضی دولت [illegible] داخل شوند

فقرهٔ نهم چون مواد و فصول معاهدات سابقه را از رضا
معاهده که در سنه ۱۲۳۸ در ارزنة الروم منعقد شد که بخصوصه این معاهده حاضره
الغا و تغییر نشده مثل آنکه کلمه بکلمه در این صحیفه مندرج شده باشد
بقوت و استحکام وقت آن ابقا شده است و فیما بین دو دولت علیه قرار
داده شده است که بعد از مبادلهٔ این معاهده در ظرف دو ماه یا کمتر
مدت از جانب دولتین قسمتی امضا شده و تصدیق نامهای آن
مبادله خواهد شد و کان ذلک التحریر فی الیوم السادس عشر
من شهر جمادی الثانیه سنه ۱۲۶۳

بسم الله الرحمن الرحیم

صورت معاهدهٔ ثانیه است که بشرط بقا و دعاجانب عالی حکام
عهود معاهدات منعقده و ...جه در میان جانبین علیتین ایران و عثمانی
که ... است و همچنین شرط باید داشتن حکام ... برسانند ... در
... الاجری ... است در میان سفارت ... ایران و ...
۱۲۹۰
خارجهٔ عثمانی ... تحریر ... در محرم الحرام

اولاً تبعهٔ دولت علیهٔ ایران که در ممالک عثمانی هستند از همه
نوع حسابات متعلقه بتجارت و جنحه و جنایت را برای انتظامات
و قوانین دولت عثمانیه در ادارهٔ ضابطهٔ بلد و محاکم سلطنت سنیه راجع الیها
تابع خواهند شد دعاوی و اختلافات متعلقه بتجارت و حقوق عادیه
که در میان تبعهٔ ایران و عثمانی اتفاق بیفتد در محکمه‌های عثمانی
رؤیت و فیصل خواهد شد و در وقت رؤیت این گونه دعاوی
حاضر بودن ترجمان از جانب کارگزار ضرور خواهد بود و در حضور
اجلاس محاکمه‌های متعلقه بتجارت و حقوق در محکمه علیه بعضی تبعه
ایران که بعد از رجوع به سفارت سنیه و کارپردازها حواله شده

داد احکام

و اگر چنانچه تمسکات ملاحظه شود در حق اجرای احکامات مذکوره
لازم می‌آید عدم اجرا یا عدم امکان اجرا از جانب سفارت سنیه
و کارپردازها معلوم و معین شود از جانب مأمورین عثمانیه بلا واسطه اجرا
خواهد شد **ثانیاً** اگر چنانچه تبعهٔ ایران که در ممالک عثمانیه توقف
دارند بخواهند تبعهٔ عثمانیه داخل صنف صناعتی شده صنعت
و پیشه نشر کنند چون از تنظیمات و قوانین در حق جمع صناعت
مرعی الاجرا است بهره‌مند خواهند شد لهذا از امتیاز صناعت و صنعت
و پیشه اجرا می‌کنند تنظیمات و بعضی قوانین مذکوره تابع شده
و بدین جهت از التفات الرعیه در احتسابات تبعهٔ عثمانیه مکلف هستند

ناچار خواهند بود و در خصومات و معاملات متعلقه بصلاحیت عثمانیه با

بمحاکم و مامورین عثمانی تابع خواهند شد **ثالثاً** کارپرداز و وکیل

کارپردازهای دولت علیه ایران که در ممالک عثمانیه مقیم و بحفظ مأموریت

ایشان بموجب برات و اوامر دولتی مصدق شده خواهند شد

و در جمیع معافیهای ایشان از امتیازات و مساعدات و معافاتی

که قونسولها و وکلای قونسولهای سایر دول متحابه در جمیع آنها

بهره مند هستند بهره مند خواهند بود **رابعاً** بملاحظه اینکه

کارپردازها و وکیل کارپردازها مأمور باستحصال اسباب امنیت

و تنفیذ حمایت تبعه دولت علیه ایران هستند اگر در ممالک عثمانی

ز دو[illegible] مسکنه شده در این فقرات تبلیغات و اخطارات

شفاهیه و تحریریه بحکومات محلیه بعمل خواهند آورد و همچنین هرگاه

در حق مأمورین و ضابطان عثمانی شکایتی از طرف تبعه دولت ایران

ظاهر شود کارپردازها و وکیل کارپردازها شفاهاً و تحریراً اجرای

تبلیغات لازمه اقدام خواهند کرد و اشخاصی را که از تبعه ایران

لازم شود بممالک ایران فرستاده شوند کارپردازها و وکیل کارپردازها

روانه ایران خواهند نمود و در صورت لزوم حق خواهند داشت

که در فرستادن آنها بوساطت و معاونت حکومت محلیه رجوع

نمایند و حکومات محلیه در حسب اظهارات ایشان لازمه

معاونت را لازم بشمارند و بخصوص ترکهٔ تبعهٔ ایران که در ممالک
عثمانیه وفات بکنند حسب الطلب تصاحب ترکهٔ انها و معاملات
تحریریه دیگر آن بکارپردازها و وکلای کارپردازها راجع است
و هر مسئله از جانب تبعهٔ عثمانیه در حق ترکه اقامهٔ دعوا بشود در محاکم
مجالس متعلقه بموجب قانون انتظام رسیدگی خواهد شد خامس
تبعهٔ ایران که ماموریت رسمیه نداشته در ممالک عثمانیه تردد
و سیاحت نمایند در مسئلهٔ تذکره اصحاب پاپورط و تذکرهٔ مرور و تطبیقات
گذرانتش که در حق سایر تبعهٔ خارجه مرعی الاجرا است تابع می شوند
علی الصنف تبعهٔ خارجه بودن انها از جهت والی خواهد گردید سادساً

چون تبعه

چون تبعهٔ ایران که در ممالک عثمانیه اقامت دارند بصنف تبعهٔ خارجه
است شامل سایر تبعهٔ خارجه از خدمات و تکالیف مخصوصه که بصرف
تبعهٔ عثمانیه است مانند خدمات و بدلات عسکریه مستثنا
خواهند بود سابعاً هر گونه دعوا و نزاعی که در میان تبعهٔ دولت
علیه ایران اتفاق بیفتد بمعرفت کارپردازها و وکلای کارپردازها
انجام داده خواهد شد و اگر در اینگونه مقالات کارپردازها و وکیلها
بحکومات محلیه رجوع نمایند لازم معاونت جهت خواهد آمد ثامناً
هیچ یک از جانب مامورین عثمانی شبوت و تعلق امور تبعهٔ دولت
علیه ایران که بکارپردازی خودشان مداخله نخواهند شد در خصوص الحاقی

هامش

رعیتی و تبعه فریقین [illegible] که [illegible] خویشان به همدیگر از جانب
حکومات محلیه دخل [illegible] تحویل شود تاسعاً اگر کسی از تبعه دولت
علیه ایران بخواهد داخل تبعیت عثمانیه بشود موافق نظام [illegible] طرفین در حق
حمایت تبعه خارجه [illegible] است [illegible] اجرا خواهد شد و در خارج این اصول
احدی از تبعه دولت علیه ایران بخلاف قاعده و نظام تبعیت
دولت عثمانیه قبول نخواهد کرد عاشراً [illegible] معاهده [illegible]
در حق تبعه عثمانی و در ممالک محروسه ایران التفات داده [illegible]
لهذا هر کدام از شروطات سابقه که در حق تبعه دولت علیه ایران
در این قسمت از معاهده [illegible] در حق تبعه عثمانیه در ممالک محروسه ایران

[illegible] داشته در [illegible] شود و بعضی [illegible] اجرای [illegible] سابقه
در حق تبعه دولت علیه ایران در ممالک عثمانیه [illegible] صرف
صرف نظر خواهد شد و در این باب [illegible] معاهده [illegible] از طرفین
مرعی خواهد گردید حادی عشر اگر از جانب دولت علیه ایران [illegible]
شود و تبعه ایران [illegible] ملاک [illegible] شوند در آن باب
قرارنامه جداگانه نوشته خواهد شد و [illegible] مرقوم [illegible]
[illegible] سابق خواهد ماند ثانی عشر [illegible] دولت علیه
ایران [illegible] تبعه عثمانیه از اخراج [illegible] در این خصوص
نیز بالاتفاق [illegible] مقاوله مخصوصه موافقت خواهد شد

ثالث عشر در خصوص معاملات و دعاوی و منازعات تبعه

تبعه دولت علیه ایران و تبعه سایر دول خارجه اتفاق می‌افتد تا مقرر

شدن قراردادی که در این باب با سفارت سنیه ایران در استقبالی

دیگر گذارده شود مثل سابق قرار معمول اجرا می‌شود اشعار خواهد شد **خاتمه**

در معاهده خارج از مندرجات فصول سیزده گانه مزبور است تبعه

دولت علیه ایران که در ممالک عثمانیه هستند و تبعه عثمانیه که در ممالک

محروسه ایران هستند از امتیازاتی که در حق سایر تبعه دول خارجه

در بلاد از بیشتر مساعده هستند بهره‌مند باشند بهره‌مند خواهند بود

و هر یک از فقرات و خصوصیات در فصلی مذکور است مفهوم از جانب ایران

علیه ایران در مجلس مخصوص و از جانب دولت عثمانیه از سمت مجلس تکالیف بایست

تفسیر و اصلاح بعضی فقرات

که ... برای

...

تفسیر و اصلاح بعضی از فقرات این عهدنامه از سفارت سنیه دولت علیه ایران

بمقیم دولت علیه عثمانیه جداگانه برای تصحیح ... گذارده ... جلیله

عقد مقاوله نامه

اولاً مستثنی باید در محل تعلق بخود جانبین و قلت ... تبعه عثمانیه

... صورت ... آن سفارت یا قونسولگریهای عثمانیه ...

ثانیاً در تحقیقات اولیه ... گذارده ... ثابت که ... امور عثمانیه

جایز است

ثالثاً هر حکمی در باب خصم عثمانی صادر شود مأمورین عثمانیه حق استق

دارند و می‌باید مأمورین ایرانیه اطلاع بدهند

رابعاً اگر از تبعهٔ عثمانیه جنحه و جنایت و قباحتی سر بزند و در اقامتگاه

خودشان باشند حکومت با او همان معامله را خواهد کرد با تبعه و رعایای

دول کاملة الوداد

خامساً تسویه مادهٔ افلاس تبعه منحصر به تجارتست و قونسولگریهای

عثمانیه و بالسویه هیچ فقره در حق رعایای ایرانیه در ممالک عثمانیه

جاری است　　فی ۲۴ محرم الحرام سنه ۱۲۹۳ تحریر شد

صورت قرارنامه‌ای که از اولیای دولت روم [illegible] عثمانیه [illegible] نوشته
سردار [illegible] علی [illegible]

بسم الله الرحمن الرحیم

غرض از تحریر این کتاب مستطاب آنکه در این چند سال بسبب حدوث بعضی
عوارض در میانه دولتین اسلام روابط صلح و صفوت و صفای خواطر
دوستی و الفت بنزاع مبدل و نقار و صفوت و مودت به حرب و کدورت
گشته بود بمقتضای جهت جامعه اسلام و عدم رضای حضرت سبحان
و دماء و وقوع اینگونه حوادث و خرابی بلاد و عباد [illegible] و محبت و یکجهتی

و مجب

و موجب از جانب دولتین فخامتین اظهار رغبت و مواصلت شده
موجب فرمان اعلیحضرت قدر قدرت کیوان حشمت ملک بخش ملک گیر
اورنگ نشین تاج و سریر سروری نورالدین جمال الاسلام والمسلمین جلال الدنیا
والدین [illegible] السلطان ظل الله الممدود علی الارضین حافظ حوزه مسلمین
باسط بساط جهانبانی فریدون [illegible] جمشید [illegible] انجم سپاه اسلام پناه
ملک بخش ملک گیر فلک [illegible] جهان تاج بخش کامران شاهنشاه ممالک
ایران السلطان ابن السلطان الخاقان ابن الخاقان الغازی فتحعلیشاه قاجار خلد الله ملکه و اقباله و بحکم برات
خرد فرمای دولت و شهریاری و حضرت علی [illegible] جهانداری مالک الرقاب
کیوان [illegible] فلک [illegible] افلاک ستان [illegible] جلال

غیرت خصال نواب شاهزاده اسلامیه ولیعهد دولت ایران عباس میرزا
غرض انعقاد این عهد مبارک به چاکر جان نثار بوکالت نامه پادشاهی
مخصوص گشته از جانب دولت علیه عثمانیه نیز بامر و فرمان اعلیحضرت
کیوان رفعت شمس فلک شهریاری بدر افق تاجداری پادشاه اسلام
سلطان البرین و خاقان البحرین خادم الحرمین الشریفین ذو الشوکة
والشهامة السلطان ابن السلطان الغازی سلطان محمود خان ابد الله ملکه تا بال
و وکالت نامه جناب عزت نصاب ایالت انتساب جلالت اکتساب متمم الامور
الجمهور بالفکر الثاقب ممهد قواعد الامور بالرای الصائب صدر اسبق
کرم والی ولایت ارزنة الروم سرعسکر جانب شرق

محمد امین

محمد امین رؤف پاشا دام مجده عطا و عنایت شده بعد این عهد مبارک
در مدینه ارزنة الروم با جناب سرعسکر مشار الیه بعد از مبادله وکالت نامهای
مبارکه عقد مجلس مکالمه مصالحه مبارکه بآیین و ترتیب تعیین
یافت اساس بتاریخ هزار و صد و پنجاه و نه هجری بموجب مصالحه
و عهدنامه واقع گشته صدور قرینه و شرایط آن بعد از امر حجاج
و تجار و رد فراری و تخلیه سبیل اسرا و اقامت شخص معین در دولتین
علیتین بنا بر کمال مابین الدولتین باقی و دو حرف معتبر بجمیع ارکان آن
و جهانی الوجوه خللی عارض شده در مابین دولتین علیتین شرایط دو
بمقتضای الفت و محبت ابدا در کار نیست شرایط فیما بعد صمصام

اساس

اثبوت انخصام از ایام بعد از مصالحه جانبین علیتین معامله مؤدی
کدورت و برودت و منافی مسالمت و صفوت باشد وقوع نیابد
و آنچه داخل سرحد و قریه دولت علیه عثمانیه میشد و در اثنای
حرب و مقدم بر آن بدست دولت فخیمه ایران آمد از جمله قلاع و اراضی
و فضا و قصبه و قرا و بهیات حال تحریر مصالحه خیریه از تاریخ
این تمسک تا اختتام مدت شصت روز از طرف دولت عثمانی تماما تسلیم
شود و مراعات حرمت این مصالحه خیریه که در فیمابین طرفین بعمل
آمد تسلیم و تخلیه مهمات کلیه آنچه در اثنای راه محتاج الیه آنها باشد
از ماکولات و ذخیره عطا شود و سرحدات طرفین اتصال

گوید

شود مادهٔ دوم دولتین علیتین سابقا در امور داخلیه یکدیگر از جانبین
جایز نیست فیما بعد از جانب بغداد و کردستان به هیچ وجه جایز نیست
از جمله محال هر از توجهات سنجاق کردستان داخل حدود
مساس نشده سیما من الاسباب و وجها من الوجوه از طرف دولت علیه
ایران مداخله و تعرض و تجاوز در متصرفین سابق و لاحق اصحاب
نشود و در حوالی مزبوره اگر از ایلات طرفین ییلاق و قشلاق عبور نمایند
در باب رسومات عادیه ییلاقیه و قشلاقیه و سایر دعاوی وقوع
یابد ما بین وکلاء نواب ولیعهد دولت ایران و وزیر بغداد
مخابره شده رفع نمایند و باعث کدورت بین الدولتین نباشد

مادّهٔ ثانیه که سابقاً زوّار اهالی ایران بکعبهٔ معظّمه و مدینهٔ منوّره
و سایر بلاد اسلامیه آمد و شد مینمایند مثل حجّاج و زوّار و متردّدین
اهالی بلاد اسلامیه رومیه معامله نمایند و از ایشان باسم خراج
و سایر وجه خلاف قانون شرعیه چیزی مطالبه نشود و کذالک از
زوّار عتبات عالیات هرگاه مال تجارت همراه داشته باشند
از ایشان چیزی مطالبه باج و غیره نشود و اگر مال تجارت
داشته باشند بر وفق حساب گمرک مطالبه شود زیاده طلب ننمایند
و در طرف دولت ایران نیز با تجار طرف دولت عثمانیه و اهالی
ایشان برین وجه معامله نمایند و مقتضای شرایط لاحقه فیما بعد

در حق حجاج و تجار دولت بهیهٔ ایران تقید و اجرای شرایط
قدیم از جانب وزرای عظام و میرمیران کرام و سایر ضابطان
و حکام دولت عثمانیه کما ینبغی رعایت شود و از شام
شریف الی حرمین محترمین و از آنجا الی شام شریف از جانب
امین صرهٔ همایون بر نظارت حال ایشان شود و خلاف شرایط
حرکتی واقع نگردد و در حمایت ایشان همت نمایند و اگر در میان
ایشان نزاع روی دهد امین صرهٔ همایون بمعرفت متعهدی
که در میان ایشان است نظارت ایشان نماید و از مخدرات
حرم شاهنشاهی و حرم جهان شاهزادهای عظام و سایر اکابر

دولت ایران که بمکه معظمه و عتبات عالیات میروند نیز از جور مرتبه
ایشان حرمت و اعزاز نمایند و کذلک در خصوص رسومات
گمرک تجار دولت ایران باشند تجار تبعه دولت علیه عثمانیه معامله
شود و از مال تجارت ایشان یکدفعه بقرار یکصد قروش چهار قروش
گمرک گرفته و بدست ایشان تذکره داده مادامیکه از دست
ایشان بدست دیگری منتقل نشده است مکرر از ایشان گمرک
نگیرند و تجار ایران لاجل التجاره چوبوق شیرازی را که بدار السعاده
می آورند در بیع و شرا ابدا انحصار نشود و بهر کس که خواهند
بیع نمایند و از تجار و تبعه دولتین علیتین که بممالک جانبین آمد

و شد نمایند

و شد نمایند بمقتضای جهت جامعه اسلامیه معامله چون سایر شده
از ایذا و اضرار محفوظ باشند **ماده ثالثه** از عشیره حیدرانلو و سبکی
بهر قدر ایشان چادر نشین متنازع فیها بعد ها بروند در خاک دولت علیه عثمانیه
ساکن نشده باشند مادامیکه در سمت ایشان اگر در حدود ممالک
ایران تجاوز کرده خسارت رسانند سرحدداران در منع و تربیت
ایشان دقت نمایند و اگر از تجاوز و خسارت دست برندارند
از جانب مامورین سرحدات منع ایشان نشود در تصاحب ایشان
دولت علیه عثمانیه تکلف ننمایند و اگر ایشان برضا و رغبت
خود بجانب ایران بگریزند دولت عثمانیه ایشان منع و تصاحب

بکنند و بعد از آنکه بطرف دولت بهیه ایران بگریزند بعد از آنکه حکام عثمانیه بیایند

قطع تصاحب و قبول ایشان نشود در صورتیکه ایشان بطرف

ایران بگریزند انوقت از حدود دولت عثمانیه تجاوز که خسارت

برسانند سرحدنشینان دولت بهیه ایران در منع و تجاوز ایشان

دقت نمایند **ماده رابعه** بموجب شرط قرار قلاوی جانبین تصاحب

نشود و لکن الآن از جمله عشایر و ایلات هر کسی که بعد از این از دولت

عثمانی بدولت ایران و از دولت فخیمه ایران بدولت علیه عثمانیه

بگذرد باید همان کس تصاحب نشود **ماده خامسه** آنچه در دار السلطنه ماده خامسه

و سایر ممالک دولت علیه عثمانیه از اموال تجار ایران موقوف شرع

دفتر

در دفتر مخصوص نگاه داشته شد از تاریخ این تمسک بمدت شصت روز

در هر محلی که باشد بمعرفت دفاتر مرقومه و بمعرفت شرع و معتمد

دولت علیه ایران بصاحبان آنها تسلیم شود و سوای اموال محفوظه

آنچه در اثنای وقوع عداوت از حجاج و تجار و زوار و سایر اهالی

ایران که در ممالک عثمانیه از جانب بعضی وزراء و ضابطان جبرا و قهرا گرفته

باشند بعد از افاده و اظهار دولت علیه ایران از دولت بهیه عثمانیه

فی الحال تحقیق آن تعهد و لکن آنها حاصل شود بعد از اثبات شرعی

گرفته و تسلیم شود **ماده سادسه** در ممالک دولت علیه عثمانیه از اهالی

ممالک ایران کسیکه فوت میشوند اگر وارث و وصی شرعی

گذاشته باشند مأمورین بیت المال ترکه همان متوفی را بمعرفت
شرع و دفترکه به ثبت و سجل شرعی رسانیده و آن مال را بعینه
در محلی مأمن تا مدت یکسال حفظ نمایند تا وکیل و وصی شرعی
آمده بموجب ثبت سجل شرعیه اشیاء متروکه تسلیم شود و در ایام
عادیه وکلای محلی آن اشیاء را گرفته باشند و آن اشیاء اگر
در مدت مذکوره حریق و تلف شود ادعای آن نشود و اگر در مدت
مزبوره وارث و وصی شرعی نرسید ترکه محفوظه را مأمورین بیت المال
باطلاع معتمد دولت ایران فروخته ثمن آن را محفوظ نمایند
ماده سابع بموجب شروط سابقه برای تأیید دوستی و مودت

ماده سابع

در هر سال مقرر از طرف دولتین علیتین معتکف و مقیم باشند و از جهه
دولتین علیتین در اثنای حرب به طرفین گذشته اند در حق ایشان بجهه
مصالحه خیریه سیاستی این اسائت نشود **خاتمه** انچه از اساس و شروط
دو معاهده در فوق مذکور شد و منوال محرره بالمره اگر قرار داده شد از طرفین
قبول گشته ادعای اموال منهوبه و تضمین مصارف حربیه از جانبین منقضی
که صرف نظر شده و از جانب دولتین علیتین بروفق عادت نصف نامها
بواسطه سفیر و واسطه از تاریخ این تا مدت شصت روز در ارزروم جهه
دولتین بیکدیگر ملاقات کرده با تسامه طرفین ایصال و تسلیم شود و بان وجه
عقد و تجدید این مصالحه خیریه بر سالمت حقیقه از تاریخ تمت معتبره

نمره ۶۲

مرعی و معتبر گشته و از هر جهت مایه کدورت و خصومت منطفی بجه
منافی دوستی و خلاف این عهود و شروط معقوده مربوطه از جانبین
وضع و حرکت و معامله جایز ندانند و از جانب جناب وکیل مشارالیه
نظر برخصت کامله از جانب دولت عثمانیه در این تاریخ که هزار و دویست
و سی و هشت نوزدهم شهر شریفه ذی قعدة الحرام یوم یکشنبه این تمسک
ممهور شد و از این جانب نیز این عبد مملوک دولت علیه ایران برخصت
کامله خود اساس و شروط و مواد مزکوره را بوجه مشروحه قبول
نمود این تمسک تحریر و بجناب وکیل مشارالیه مبادله و تسلیم شد
بالخیر والسعاده والیمن والبرکه و الحمد لله اولاً و آخراً و ظاهراً و باطناً

۸۰/۱۰/۱۲